

- Onlain hazeta "BBC News" [Online newspaper "BBC News"] URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-66984944> (date of access: 17.10.2023).
- Onlain vebсайт "Government Portal" [Online website "Government Portal"] URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/operatyvna-informatsiia-heneralnoho-shtabu-zbroinykh-syl-ukrainy-stanom-na-0600-21-veresnia-2023-roku-shchodo-rosiiskoho-vtorhnenni> (date of access: 18.10.2023).
- Panchenko O. (2020) Do pytannia pro pereklad neolohizmiv [On the issue of translation of neologisms]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*. №4. P. 155.
- Televiziina sluzhba novyn [Television news service]. Arestovlennia, chornobaity, zatrydni: v Merezhi vyhadaly "slovyk" suchasnoi ukrainskoi movy. URL: <https://tsn.ua/ato/arestovlennya-chornobayiti-zatridni-v-merezhi-vigadali-slovyk-suchasnoyi-ukrayinskoyi-movi-2022004.html> (date of access: 17.10.2023).
- Sharanova Y. (2021) Problema klasyfikatsii anhlo-movnoi viiskovoi leksyky v paradyhmi lnhvistychnykh doslidzhen [The problem of classifying English military vocabulary in the paradigm of linguistic research]. *Zakarpatski filolohichni studii*. №19. P. 56.

УДК 811.11'372

DOI:<https://doi.org/10.31861/gph2023.846.12-22>

**THE COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC ASPECT OF THE
FUNCTIONING OF MODERN UKRAINIAN MILITARY VOCABULARY
AND THE PECULIARITIES OF ITS TRANSLATION (BASED ON
NEWSPAPER ARTICLES)**

**КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ ТА
ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТНИХ СТАТЕЙ)**

Ірина БЕЖЕНАР

доцент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу
факультет іноземних мов

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
i.bezhenar@chnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-5314-1446>

Анастасія КУСІК

магістр кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу
факультет іноземних мов

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
kusik.anastasiia@chnu.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0005-5413-0403>

*The article highlights the results of the study
of communicative and pragmatic aspect of the use*

*У статті висвітлено результати
дослідження комунікативно-прагматичного*

Беженар І., Кусік А. Комунікативно-прагматичний аспект функціонування сучасної української військової лексики та особливості її перекладу (на матеріалі газетних статей). *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія*. Чернівці : Рута, 2023. Вип. 846. С. 12-22. DOI:<https://doi.org/10.31861/gph2023.846.12-22>

of modern Ukrainian military vocabulary, in particular emotionally colored military lexemes, and the peculiarities of its translation into English based on newspaper articles on military topics published between February 22, 2022 and November 2023. The relevance of the study is due to both the rapid increase in the frequency of use of military lexemes in the media space, including newly formed ones and those that have changed their semantic content and have a communicative and pragmatic load different from the generally accepted one, and the need to form a clear, adequate interpretation of the functions of this military vocabulary, which has changed in its semantic essence, as well as to identify the peculiarities of its translation in modern English and Ukrainian-language media. The aim of the study is to identify the specifics of the functioning of Ukrainian military vocabulary in newspaper articles, in particular its communicative pragmatics, as well as to determine the peculiarities of its reproduction in Ukrainian-English and English-Ukrainian translations. The study examines various examples of newly formed military lexemes selected from contemporary publications on the topic of the war in Ukraine; clarifies the content of their communicative and pragmatic load; analyzes the ways of their reproduction in Ukrainian-English and English-Ukrainian translations. Due attention is paid to the analysis of the most frequent transformations used for their translation, including consideration of the communicative and pragmatic aspect of their functioning.

Key words: *military vocabulary, translation, communicative and pragmatic functions of military lexemes, newspaper article, translation transformations, functional and semantic features of newly formed military lexemes, emotionally colored military vocabulary.*

I. ВСТУП

В умовах воєнного стану в Україні військова лексика стає невід'ємною частиною спілкування, зокрема повсякденного, та застосовується не тільки військовими, журналістами, політиками, але й пересічними громадянами. Сьогодні вживання та оперування військовими лексемами є інтегральною складовою комунікації кожного свідомого українця, тому інтерес

аспекту вживання сучасної української військової лексики, зокрема емоційно забарвлених військових лексем, та особливостей її перекладу англійською мовою на матеріалі газетних статей на військову тематику, опублікованих у період з 22 лютого 2022 року по листопад 2023 року. Актуальність дослідження обумовлена як стрімким зростанням частотності вживання у медійному просторі військових лексем, у тому числі новоутворених та тих, які змінили своє семантичне наповнення і мають відмінне від загально визнаного комунікативно-прагматичного навантаження, так і необхідністю формування чіткого, адекватного тлумачення функцій цієї зміненої за своєю семантичною сутністю військової лексики, а також виявлення особливостей її перекладу в сучасних англійсько- та українськомовних ЗМІ. Метою дослідження є виявлення специфіки функціонування української військової лексики в газетних статтях, зокрема її комунікативної прагматики, а також визначення особливостей її відтворення в українсько-англійських та англійсько-українських перекладах. У рамках дослідження розглянуто різноманітні приклади новоутворених військових лексем, вибрані з сучасних публікацій, що присвячені темі війни в Україні; уточнено зміст їх комунікативно-прагматичного навантаження; проаналізовано способи їх відтворення в українсько-англійських та англійсько-українських перекладах. Належну увагу приділено аналізу найчастотніших трансформацій, застосованих для їх перекладу, у тому числі з огляду на урахування комунікативно-прагматичного аспекту їх функціонування.

Ключові слова: *військова лексика, переклад, комунікативно-прагматичні функції військових лексем, газетна стаття, перекладацькі трансформації, функційно-семантичні особливості новоутворених військових лексем, емоційно забарвлена військова лексика.*

до цієї проблеми зростає з кожним днем. Оскільки воєнні дії як в Україні, так вже і на територіях інших країн, тривають, словниковий склад військової сфери швидко поповнюється. З огляду на викладене на часі є приділення особливої уваги дослідженню комунікативної прагматики українських військових лексем, а також виявленню специфіки їх перекладу у контексті сучасних газетних статей, що є істотним внеском у розуміння та сприйняття читачами первинного джерела інформації, зокрема про воєнні та дотичні до них події в Україні та світі.

Неабиякого значення набуває наразі військовий переклад як спеціальний вид міжкультурної двосторонньої й двомовної комунікації, об'єктом якого є тексти військової тематики, що здійснюються у звичайних та екстремальних умовах військової служби у військово-політичній, військово-технічній та військово-спеціальних сферах діяльності збройних сил за мовним посередництвом військового перекладача (*Балабін, 2018, с. 12*). З огляду на це підготовка майбутніх військових перекладачів, на яких спостерігається на сучасному етапі надзвичайно високий попит, починається зі становлення фахової компетентності здобувачів вищої освіти, що обумовлює необхідність ретельного опрацювання цього шару лексики, зокрема у комунікативно-прагматичному та перекладацькому аспектах, в умовах університетської підготовки студентів-філологів.

Отже, актуальність дослідження обумовлена як стрімким зростанням частотності вживання у медійному просторі військових лексем, у тому числі новоутворених та тих, які змінили своє семантичне наповнення і мають відмінне від загальноновизнаного комунікативно-прагматичного навантаження, так і необхідністю формування чіткого, адекватного тлумачення функцій цієї зміненої за своєю семантичною сутністю військової лексики, а також виявлення особливостей її перекладу в сучасних англійсько- та українськомовних ЗМІ.

Метою статті є виявлення специфіки функціонування української військової лексики в газетних статтях, зокрема її комунікативної прагматики, а також визначення особливостей її відтворення в українсько-англійських та англійсько-українських перекладах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти вивчення військової лексики слугують об'єктами у дослідженнях українських і зарубіжних мовознавців, які розглядали питання, пов'язані із особливостями функціонування та перекладу військової лексики, серед них Л. Бондаренко (2022), І. Лисичкіна (2022), Ю. Шаранова (2021) та ін. Так, зокрема, у наукових працях В. Балабіна (2018) було проаналізовано різні підходи до визначення поняття "військовий переклад"; О. Пуш (2022) присвятив свою роботу особливостям перекладу військової термінології, а саме опису способів та прийомів, лексичних особливостей перекладу військових текстів, розміщених на офіційному сайті НАТО; А. Бернадіна (2021) характеризує функційні та семантичні особливості англійської військової лексики; І. Царьова (2022) окреслює лінгвостилістичну специфіку військової лексики, у тому числі інноваційної. Проте, не зважаючи на широкий спектр досліджень, проблема аналізу комунікативно-прагматичного аспекту вживання англійської військової лексики в газетних статтях та виявлення особливостей її перекладу українською мовою з урахуванням умов сьогодення потребує більш глибокого вивчення.

II. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Узагальнюючи різноманітні підходи до тлумачення поняття військової лексики, у нашому дослідженні дотримуємося визначення, запропонованого О. Дмитрук: військова лексика – це "система лексичних засобів, що відбивають різноманітні військові поняття та вживаються в загальнонародному та спеціальному спілкуванні" (*Дмитрук, 2014*).

Слідом за І. Царьовою, вважаємо необхідним зазначити, що поняття "військова лексика" є складним та багатокомпонентним, воно охоплює також військову термінологію і військову терміносистему. Поняття «військова термінологія» об'єднує сукупність військових термінів,

які відображають понятійний апарат військової науки та пов'язані з формами та способами ведення війни, з питаннями стратегічного використання збройних сил, а також оперативно-тактичного застосування об'єднань, з їх організацією, озброєнням та технічним оснащенням (Царьова, 2022, с. 805).

Військова фахова мова, характеризуючись чіткістю та лаконічністю, становить комплекс, що включає військову термінологію та стилістично марковану лексику, які зазнають безперервного розвитку й удосконалення за рахунок появи нових військових реалій і понять (Федоренко і Бернадіна, 2021, с. 259).

Об'єктом нашого дослідження є емоційно забарвлена військова лексика, яка функціонує у військовій сфері та вживається у медіапросторі сучасних англійсько- та українськомовних ЗМІ, зокрема в текстах газетних статей, тематика яких пов'язана із висвітленням теми війни в Україні.

Матеріалом дослідження стали актуальні газетні статті, опубліковані у період з 24 лютого 2022 року до сьогодні на онлайн платформах українських газет "День", "Українська правда", інформаційних повідомлень телевізійної служби ТСН, та їх переклади на англійську мову, а також новини англійськомовного веб-сайту BBC News та їх українські версії. У ході дослідження було проаналізовано 60 статей, з яких обрано методом суцільної вибірки 176 одиниць військової лексики.

Загальновідомо, що комунікативно-прагматичний аспект мови передбачає взаємозв'язок мови з її функціональним вживанням у реальних комунікативних ситуаціях, демонструючи, як мова використовується для досягнення певних комунікативних цілей, включаючи передачу інформації, вираження емоцій, вплив на сприйняття оточуючих тощо. Комунікативний аспект уточнює, як мова адаптується до контексту. Саме тому один з головних аспектів комунікативного підходу – це практичне вживання мови в реальних життєвих ситуаціях: спілкування, публічні виступи, переклад та інші комунікативні ситуації. Водночас, комунікативний аспект щільно пов'язаний з прагматикою, яку визначають як "науку про вживання мови", "мову в контексті" або "вчення, яке досліджує відношення знаків із тими, хто їх створює, приймає і розуміє" (Гайденко, Сергеева і Тищенко, 2022, с.175). У ході нашого дослідження було виявлено, що наразі не існує єдиного загально визнаного визначення прагматики. Отже, у дослідженні розглядаємо прагматичний аспект як такий, що вивчає використання мовцями окремих стилістично маркованих одиниць мовлення в конкретних ситуаціях спілкування, їх взаємодію з контекстом та вплив на думку учасників комунікації.

Військовий словник сьогодення вирізняється своєю різноманітністю та різнобарвністю. Проаналізувавши пов'язані з описом ситуацій в зоні бойових дій публікації ми виокремили приклади вживання емоційно забарвленої лексики, яка застосовується безпосередньо військовими, та навели тлумачення їх значення:

- "Наташка" – вантажний "Урал" (www.tsn.ua, 29.07.2022);
- "Пелюстки" – протипіхотні міни (www.bbc.com, 03.07.2023);
- "Ксюша" або "Ксюха" – автомат АКСУ або протитанкова граната (www.tsn.ua, 29.07.2022);
- "пташка" – безпілотний літальний апарат (www.pravda.com.ua, 20.11.2023);
- "Сапог" – станковий протитанковий гранатомет СПГ-9 (www.tsn.ua, 29.07.2022);
- "ВОГ" – осколкові боєприпаси з підствольного гранатомету (www.pravda.com.ua, 20.11.2023);
- "Мотоліга" – МТ-ЛБ (плавучий бронетранспортер) (www.tsn.ua, 29.07.2022);
- "Кракен" – спецпідрозділ ГУР (www.pravda.com.ua, 12.03.2023);
- "МОНу" – протипіхотні осколкові міни (www.pravda.com.ua, 20.11.2023);
- "кабачки" – ручні протитанкові гранатомети (www.pravda.com.ua, 12.03.2023);

- "Бардак" – бойова розвідувально-дозорна машина (www.tsn.ua, 29.07.2022);
- "Вертушка" – фугасна авіабомба (www.pravda.com.ua, 12.03.2023);
- "Таблетка" – автомобіль, мікроавтобус, вантажівка, які використовуються як медична машина (www.tsn.ua, 29.07.2022);
- "Капсула" – броньований КАМАЗ (www.pravda.com.ua, 12.03.2023).

Поява цих неунормованих лексичних одиниць, на нашу думку, зумовлена, насамперед специфікою ситуації постійної небезпеки, в якій використання повної назви тієї чи іншої військової одиниці забирає час, коли швидкість та точність є вирішальними. Саме тому у неофіційній професійній комунікації між військовими виникають ці слова, адже їм притаманні такі характеристики, як стислість, чіткість, ясність, однозначність, лаконічність та точність. Окрім того, основне значення набуває експресивності, що призводить до появи додаткової, необхідної в умовах загрози для життя, переважно позитивної конотації, деколи жартівливості, пестливості, тобто оцінного забарвлення. З'являючись на сторінках газет, ці мовні одиниці дедалі частіше спостерігаються у мовному вжитку й пересічних осіб, поповнюючи склад загальномовної розмовної лексики.

Серед наведених прикладів наявні евфемізми, маскувально пестливі військові лексеми. Ці пом'якшувальні новоутворення не є нав'язаними ззовні риторикою урядових комунікаційних інституцій, вони створені військовослужбовцями в умовах бойових дій, відбиваючи загальне ставлення військових до захисту рідної землі, надійності та впевненості у засобах оснащення української армії, власне їхній дієвості, що підвищує бойовий дух та надає бійцям додаткової сили та мотивації.

Збагачення лексичного складу мови під час війни відбувається і за рахунок вживання нестандартної лайливої лексики, що притаманне як комунікації між військовими, так і повсякденному спілкуванню людей усіх вікових груп. Вислів прикордонника острова Зміїний "Російський військовий корабель, йди...", який став своєрідним гаслом воєнного часу, наразі є майже мовною нормою як газетних публікацій, радіоетерів, так і власне загалу. Цей крилатий вислів містить нецензурну лексику, але він став впізнаваним в усьому світі, його конотація повною мірою ілюструє вкрай негативне ставлення українців до сусідньої держави. Проте, разом із тим, посилення на цю легендарну фразу набуває у публіцистиці і більш пом'якшувальних форм, до прикладу, як "епічне послання окупантам" або "напис зрозумілою для росіян мовою" (www.pravda.com.ua, 20.10.2023). Але очевидно, що ці нейтральні лексичні форми наповнені так само експресивно негативною конотацією.

Поширеним явищем, характерним для збагачення складу сучасної військової лексики, є вживання антропонімів (Ткач, 2023). Дедалі активніше застосовуються власні назви, зокрема прізвища відомих людей, для позначення певних характерних для цих осіб дій, що забезпечує конкретний вплив на читацьку аудиторію. Проаналізувавши публікацію ТСН, у якій наведено новоутворення сучасного словника української мови (www.tsn.ua, 28.03.2022: <https://tsn.ua/ato/arestovlennya-chornobayiti-zatridni-v-merezhi-vigadali-slovník-suchasnoyi-ukrayinskoji-movi-2022004.html>), та наукові праці, присвячені огляду поширених у сучасних ЗМІ неологізмів (Вусик і Павлик, 2022, с.55), ми виокремили приклади, які найчастіше зустрічаються у газетних статтях на військову тематику:

1. *арестовлення* – заспокійливе повідомлення, в яке важко повірити;
2. *макронити* – робити надзвичайно стурбований вигляд щодо ситуації, але нічого не робити продуктивного;
3. *меркелювати* – вирішувати вигідні для себе питання, бути корисливим;
4. *шойгувати* – робити вигляд на робочому місці, що все йде за планом;
5. *чорнобайти* – робити регулярно одне й те саме з негативним результатом.

Зазначені лексичні одиниці утворюють окрему лексико-семантичну групу та вербалізують певні тактичні дії, прагматика яких характеризується емоційною

експресивністю, негативною семантичною конотацією та однозначністю у сфері як військових, так і політичних чи цивільних справ. Вживання будь-якої з цих лексем передбачає здійснення неприйнятних та неефективних для досягнення певної мети тактичних кроків в умовах будь-якої комунікативної ситуації.

Насиченість газетних статей на військову тематику такими новоутвореними лексичними одиницями спричиняє певні труднощі при перекладі. Зокрема, важко знайти точний еквівалент військових лексем, особливо там, де немає відповідних військових структур або досвіду вживання певних лексем, тобто такі еквіваленти відсутні.

Візьмемо до уваги приклад із газети "Українська правда" та її англійськомовної версії, де за допомогою описового перекладу з елементами модуляції автору вдалось передати основний сенс слова *вибух* (*explosion*) навіть не використовуючи його: "У тимчасово окупованому Мелітополі продовжує розквітати бавовна" – "Cotton continues to flourish [i.e., explosions have occurred] in temporarily occupied Melitopol [Russian propaganda, initially refusing to use the word 'vzryv' (explosion), used 'khlopok' (a bang) instead. However, 'khlopok' also means 'cotton', and this has since become a meme – ed.]" (www.pravda.com.ua, 05.04.2023). Слово "бавовна" – це мем, що виник та масово почав набирати популярності під час повномасштабного вторгнення росії в Україну. Такий варіант перекладу є цілком прийнятним. Слушним є застосування описового перекладу для пояснення англійськомовному читачу лексеми "бавовна", яка має певне емоційне забарвлення та є запорукою досягнення комунікативної мети серед читацької аудиторії. Тобто, це свідчить про те, що відбувається безпосередній вплив на читача. Водночас, емоції, які виникають після сприйняття інформації, можуть бути як позитивними, так і негативними. Хоча в даному випадку очевидно, що як автор статті, так і перекладач, однозначно наповнюють цю лексему саме позитивною конотацією.

Проведене нами дослідження особливостей відтворення військових лексем у перекладі ґрунтується на здійсненні порівняльного аналізу текстів оригіналу та текстів перекладу опублікованих у період з 24 лютого 2022 року по листопад 2023 року 60 газетних статей, з яких обрано 176 одиниць. За результатами аналізу було виявлено, що більшість військових лексем перекладено з української мови на англійську та навпаки із вживанням трансформацій (див. рис. 1).

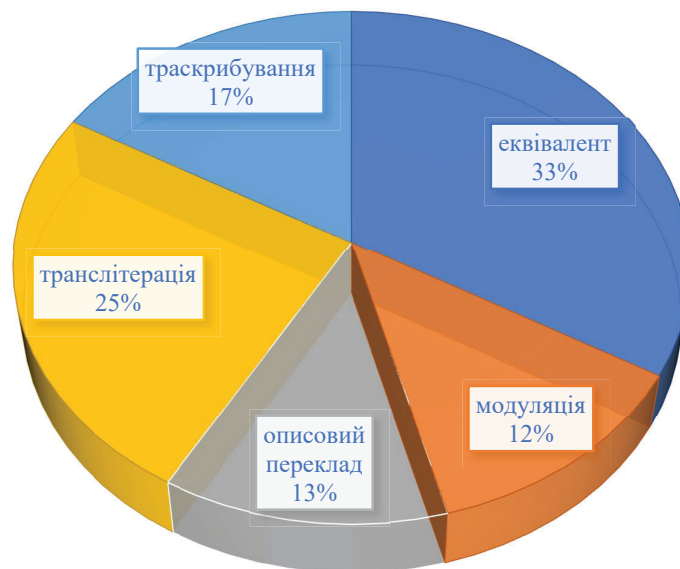

Рис. 1. Відсоткові значення вжитих у перекладах військових лексем трансформацій

Кількісний аналіз засвідчив, що найбільш частотною трансформацією для відтворення у перекладі військових лексем є вживання еквівалента – 33%. Як зазначає Ю. Лукіяничук, завдання з підбору еквівалента є складним, оскільки значна кількість лексем з'явилася нещодавно і, отже, не завжди можливо знайти абсолютні відповідники (Лукіяничук, 2023, с. 14). Проте показник застосування цієї трансформації найвищий порівняно з іншими, він становить одну третину усіх вжитих трансформацій, наприклад: "...продовжує розквітати бавовна" – "*Cotton continues to flourish...*" (www.pravda.com.ua, 05.04.2023).

Друге місце за частотністю вживання – 25% від загальної кількості – посідає транслітерація. Наведемо приклад із вживанням транслітерації: "Протягом дня одесити не були налякані тим, що російський Чорноморський Флот вишикувався і почав робити нерви **Одеси-мамі**. Але тривога певна була" – "People of Odesa were not intimidated by the fact that the Russian Black Sea Fleet lined up and started to get on **"Odesa mama's"** nerves all day long" (www.pravda.com.ua, 17.03.2022).

Тим не менш, варто зауважити, що в даному випадку недостатньо перекласти вираз *Одеса-мама* лише за допомогою транслітерації, краще було б застосувати описовий метод для збереження прагматики висловлення, оскільки є велика ймовірність того, що аудиторія не має достатніх знань про Одесу та іменник "мама" в поєднанні із цією назвою, або вони взагалі відсутні з тієї причини, що не всі читачі газети "Українська правда" є українцями; актуальні новини та статті доступні в англійському перекладі для іноземців. Відтак, необхідно врахувати прагматичний аспект, завдання якого полягає у ефективності розуміння повідомлення та, відповідно, у впливі на зміст, що у даному контексті є відсутнім саме для іноземних читачів, зокрема прагматичний задум мовця не цілком адекватно передано перекладачем.

Влучним прикладом вживання транслітерації можна вважати відтворення військових термінів, наприклад: *Крім того, уночі росіяни завдали удару балістикою по Запоріжжю. – ракетами **Іскандер-М/С-300***" (www.bbc.com, 20.06.2023) – *In southern Ukraine, Zaporizhzhia was attacked by a number of **Iskander-M/S – 300** ballistic missiles»* (www.bbc.com, 20.06.2023).

Під час аналізу було виявлено й застосування транскрибування (17%), наприклад: *Згодом стало відомо про **Кинджал** на Полтавщині, а також в напрямку Вінниччини – Later, it became known about another **Kinzhal** missile in flight in Poltava Oblast, as well as one more flying towards the city of Vinnytsia.* (www.pravda.com.ua, 05.08.2023).

Окрім зазначених вище трансформацій перекладачі також використовують описовий переклад (13%), наприклад: *Ви – не Амазон, а ми – не **полігон** – You're not Amazon. And we are not a **military training ground*** (www.pravda.com.ua, 13.07.2023).

Найнижчий показник припадає на застосування модуляції (12%), наприклад: ***Підрозділи ракетних військ і артилерії протягом доби уразили пункт управління та 10 артилерійських підрозділів ворога на вогневих позиціях – Over the course of the day, **Ukraine's Rocket Forces and Artillery struck a command post and 10 artillery units at firing positions***** (www.pravda.com.ua, 26.06.2023); *Командувач Повітряних сил генерал-лейтенант Микола Олещук подякував сержантам, які в тому числі командують вогневими мобільними групами, які щоночі знищують **ворожі шахеди** – Lieutenant General Mykola Oleshchuk, Commander of the Ukrainian Air Force, has expressed his gratitude to the sergeants, who, among other things, are in charge of mobile fire groups that engage **Russian Shahed kamikaze drones every night*** (www.pravda.com.ua, 18.11.2023).

Вважаємо доцільним навести приклади перекладу проаналізованих нами військових лексем, які ми розподілили за такими категоріями: військові аббревіатури, військові евфемізми, військові лексеми на позначення зброї та техніки (див. табл. 1)

Таблиця 1

Приклади перекладу військових лексем

Військові абрєвіатури		Військові евфємізми (маскувальні слова)		Військова лексика на позначення зброї та техніки	
англійською	українською	англійською	українською	англійською	українською
IED	СВП саморобний вибуховий пристрій	Cotton (explosion)	бавовна	grenade	граната
UAV	БПЛА безпілотний літальний апарат	petals (anti-personnel land mines)	пелюстки (<i>протипіхотні міни</i>)	Iskander	Іскандер
RPG	РПГ ручний протитанко- вий гранатомет	UAV, drone	пташка (дрон, БПЛА)	armored reconnaissance and patrol vehicle (ARPV)	броньована розвідувально- дозорна машина

III. ВИСНОВКИ

Поняття "військова лексика" є багатокомпонентним, воно охоплює військову термінологію і емоційно-експресивні лексичні одиниці військової сфери. Зосередивши увагу на власне останній складовій та проаналізувавши присвячені темі війни в Україні публікації, ми виокремили поширені приклади емоційно забарвлених військових лексем та виявили, що вони вживаються переважно в описах воєнних дій та неформального спілкування військових на позначення технічного оснащення армії, зокрема сучасних видів зброї та техніки, а також військових підрозділів, тактик ведення бойових дій та їх наслідків. Переважна більшість цих лексем утворюється за рахунок підлаштування загальнонавжених лексичних одиниць з різних сфер мови до військового контексту та їх семантичного наповнення новим смислом задля досягнення певних комунікативно-прагматичних цілей. Вони здебільшого вербалізують експресивний задум, влучно підкреслюючи позитивно окреслені домінуючі функціональні характеристики предмета чи дії, які вони позначають. Для новоутворень-іменників характерним є акцентування подібності зовнішньої форми до предмета, значення якого має позитивну конотацію, або надання додаткового позитивного значення його функціональності, а також реалізація фонетичної подібності обох лексем так само із наявністю позитивно оцінного забарвлення новоутвореної лексичної одиниці.

Частина лексичних новоутворень походить від антропонімів, зокрема прізвищ відомих під час війни людей, для позначення найбільш характерних для цих осіб дій. Вони реалізують свій прагматичний потенціал у наданні негативної оцінки діям, підкреслюючи, що їх застосування є марним та нерезультативним. Отже, особливість новоутворених військових лексем полягає в тому, що їм притаманні чіткість, стислість, точність, а також, виконуючи свої основні комунікативні функції, зокрема номінативну та інформативну, вони характеризуються високою експресивністю та емоційністю – чинять однозначний позитивний або негативний вплив на учасників комунікації.

Одним із засобів впливу на реципієнта є вживання утворених самими військовослужбовцями в умовах бойових дій евфемізмів, маскувально пестливих військових лексем, прагматичний задум яких полягає у справленні позитивного ефекту з метою підвищення внутрішньої мотивації, підсилення бойового духу. Ще одним засобом впливу є вживання нецензурної лексики, яка однозначно і потужно втілює прагматичний задум мовця, що відбиває всенародне вкрай негативне ставлення до ворога та його дій, а також передає гостроту і напруження ситуації на полі бою та в країні.

Надзвичайно важливим для справлення на читача рівнозначного ефекту текстом оригіналу та текстом перекладу є збереження комунікативно-прагматичного навантаження військових лексем у перекладі. Аналіз перекладів військових лексем, вжитих у текстах розглянутих у ході дослідження публікацій, засвідчує, що більшість військових лексем перекладено з української на англійську мову та навпаки із вживанням трансформацій. Найчастіше перекладачі вдаються до вживання відповідника – еквівалента (33%), не зважаючи на те, що завдання з підбору еквівалента є складним, оскільки чимало лексем з'явилося нещодавно і не має абсолютних відповідників. Друге місце за частотністю вживання посідає транслітерація (25%), що також пояснюється відсутністю еквівалента і потребує від перекладача особливої пильності, оскільки за умови відсутності у читачів відповідних лінгвокультурних знань прагматичний задум автора може бути лише частково або повністю непереданий. У такому випадку доцільно послуговуватися іншими способами перекладу, наприклад, описовим методом. Транскрибування, що охоплює близько п'ятої частини застосованих трансформацій (17%), використовується для відтворення здебільшого унікальних понять та вимагає врахування комунікативного аспекту та відповідності експресивному значенню контексту при перекладі англомовної військової лексики із збереженням їх прагматичного ефекту. Показник застосування описового перекладу складає 13%, при цьому саме ця трансформація максимально влучно відтворює прагматично-комунікативний намір автора. Найнижчий показник припадає на застосування модуляції (12%), втім, ця трансформація ефективно реалізує прагматичний вплив військових лексем на читацьку аудиторію.

Отже, адекватність відтворення прагматичного ефекту військових лексем у перекладі сучасних публікацій забезпечується вживанням різноманітних трансформацій, серед яких найчастіше вживаними є підбір еквівалента, транслітерація, транскрибування, описовий переклад та модуляція.

Перспективним в представленому контексті видається подальше дослідження конкретних прошарків військової лексики, зокрема в перекладацькому аспекті та з детальним аналізом специфіки функціонування власне військового сленгу та неологізмів у галузі військової сфери.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Балабін В. Визначення поняття "військовий переклад". *Філологічні трактати*. 2018. №3. С. 7–14.
- Вусик Г., Павлик Н. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 23. Т. 1. С. 52–57. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/23/part_1/9.pdf (дата звернення: 10.10.2023)
- Гайденок Ю., Сергеева О., Тищенко М. Прагматичний компонент як комунікативний орієнтир у семантиці слова. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка*. 2022. Вип. 53. Т. 1. С. 173–180.
- Дмитрук О. Маніпулятивний потенціал неологізмів, що належать до воєнної лексики. Проблеми семантики слова, речення та тексту. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка*. 2014. Вип. 32. С. 90–95.
- Лисичкіна І., Лисичкіна О. Сучасний військовий соціолект як проблема міжкультурної комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2022. № 56. С. 272–274.
- Лукиянчук Ю. Способи класифікації військових термінів. *Наукові записки національного університету «Острозька академія»*. 2017. № 66. С. 65–67. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/1823/1632> (дата звернення: 06.07.2023).
- Пуш О. Особливості перекладу військової термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. С. 305–308.

- Федоренко С., Бернадіна А. Загальна характеристика фахової мови військової сфери (на матеріалі англійської мови). *Нова філологія*. 2021. № 83. С. 257–363.
- Царьова І. Російсько-українська війна (2014-2022): Слова, які набули нових значень. С. 804–811. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6318/13353-1?Inline=1> (дата звернення: 19.10.2023)
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/17/7332335/> (дата звернення: 17.03.2022).
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/03/12/7392249/> (дата звернення: 12.02.2023).
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/04/5/7396495/> (дата звернення: 05.04.2023).
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/06/26/7408638/> (дата звернення: 26.06.2023).
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/07/13/7411210/> (дата звернення: 13.07.2023).
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/08/5/7414363/> (дата звернення: 05.08.2023).
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/10/20/7424852/> (дата звернення: 20.10.2023).
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/11/18/7429344/> (дата звернення: 18.11.2023).
- Онлайн-газета "Ukrainska Pravda" URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/11/20/7429460/> (дата звернення: 20.11.2023).
- Телевізійна служба новин. Арестовлення, чорнобайти, затримки: в Мережі вигадали "словник" сучасної української мови. URL: <https://tsn.ua/ato/arestovlennya-chornobayiti-zatridni-v-merezhi-vigadali-slovník-suchasnoyi-ukrayinskoji-movi-2022004.html> (дата звернення: 28.03.2022).
- Телевізійна служба новин. "Таблетка", "маслята", "ситуація 4.5.0": військовий сленг Збройних Сил України. URL: <https://tsn.ua/ato/tabletka-maslyata-situaciya-4-5-0-viyskoviy-sleng-zbroynih-sil-ukrayini-2121913.html> (дата звернення: 29.07.2022).
- Українська служба "BBC". Львів атакували "Шахедами", Запоріжжя – "Іскандерами", у Києві зникало світло. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-65958529> (дата звернення: 20.06.2023).
- Українська служба "BBC". "Ненавиджу цю роботу". Як мінні поля стримують контрнаступ. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-66085721> (дата звернення: 03.07.2023).
- Шаранова Ю. Проблема класифікації англійської військової лексики в парадигмі лінгвістичних досліджень. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. №19. С. 56.
- Tkach A. The word as a weapon (about neologisms being a linguistic reflection of the Russia-Ukraine war): current issues of social studies and history of medicine. *Joiny Ukrainian-Romanian scientific journal*. 2023. P. 105–108.

REFERENCES

- Balabin V. (2018) Vyznachennia poniattia "viiskovy pereklad" [Definition of the concept of "military translation"]. *Filolohichni traktaty*. №. 3. P. 7-14.
- Vusyk H., Pavlyk N. (2022) Neolohizmy yak movne vidobrazhennia rosiisko-ukrainskoi viiny 2022 roku [Neologisms as a linguistic reflection of the Russian-Ukrainian war of 2022]. *Zakarpatski filolohichni studii*. Vyp. 23. T. 1. P. 52–57. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/23/part_1/9.pdf (date of access: 10.10.2023)
- Haidenko Yu., Serheieva O., Tyshchenko M. (2022) Prahmatychnyi komponent yak komunikatyvnyi oriientyr u semantytsi slova [Pragmatic component as a communicative guideline in the semantics of the word]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni I. Franka*. Vyp. 53. T. 1. P. 173–180.
- Dmytruk O. (2014) Manipuliatyvnyi potentsial neolohizmiv, shcho nalezhat do voiennoi leksyky. Problemy semantyky slova, rechennia ta tekstu [The manipulative potential of neologisms

- belonging to the military vocabulary. Problems of word, sentence and text semantics]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni T. Shevchenka*. Vyp. 32. P. 90–95.
- Lysyckina I., Lysyckina O. (2022) Suchasnyi viiskovy sotsiolekt yak problema mizhkulturnoi komunikatsii [Modern military sociolect as a problem of intercultural communication]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. Filolohiia*. № 56. P. 272–274.
- Lukiianchuk Yu. (2017) Sposoby klasyfikatsii viiskovykh terminiv [Methods of classification of military terms]. *Naukovi zapysky natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. No 66. P. 65–67. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/1823/1632> (date of access: 06.07.2023).
- Push O. (2022) Osoblyvosti perekladu viiskovoi terminolohii [Peculiarities of translation of military terminology]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. P. 305–308.
- Fedorenko S., Bernadina A. (2021) Zahalna kharakterystyka fakhovoi movy viiskovoi sfery (na materiali anhliiskoi movy) [General characteristics of the professional language of the military sphere (on the material of the English language)]. *Nova filolohiia*. № 83. P. 257–363.
- Tsarova I. (2022) Rosiisko-ukrainska viina (2014–2022): Slova, yaki nabuly novykh znachen [Russian-Ukrainian war (2014–2022): Words that have acquired new meanings]. P. 804–811. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6318/13353-1?inline=1> (date of access: 19.10.2023)
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/17/7332335/> (date of access: 17.03.2022).
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/03/12/7392249/> (date of access: 12.02.2023).
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/04/5/7396495/> (date of access: 05.04.2023).
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/06/26/7408638/> (date of access: 26.06.2023).
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/07/13/7411210/> (date of access: 13.07.2023).
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/08/5/7414363/> (date of access: 05.08.2023).
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/10/20/7424852/> (date of access: 20.10.2023).
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/11/18/7429344/> (date of access: 18.11.2023).
- Onlain-hazeta "Ukrainska Pravda" [Online newspaper "Ukrainska Pravda"] URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/11/20/7429460/> (date of access: 20.11.2023).
- Televiziina sluzhba novyn [Television news service]. Arestovlennia, chornobaity, zatrydni: v Merezhi vyhadaly "slovyk" suchasnoi ukrainskoi movy. URL: <https://tsn.ua/ato/arestovlennya-chornobayiti-zatridni-v-merezhi-vigadali-slovník-suchasnoyi-ukrayinskoyi-movi-2022004.html> (date of access: 28.03.2022).
- Televiziina sluzhba novyn [Television news service]. "Tabletka", "masliata", "sytuatsiia 4.5.0": viiskovy slenkh Zbroinykh Syl Ukrainy. URL: <https://tsn.ua/ato/tabletka-maslyata-situaciya-4-5-0-viyskoviy-sleng-zbroynih-sil-ukrayini-2121913.html> (date of access: 28.03.2022).
- Ukrainska sluzhba "BBC". Lviv atakuvaly "Shakhedamy", Zaporizhzhia – "Iskanderamy", u Kyievi znykalo svitlo. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-65958529> (date of access: 20.06.2023).
- Ukrainska sluzhba "BBC". "Nenavydzhu tsiu robotu". Yak minni polia strymuiut kontrnastup. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-66085721> (date of access: 03.07.2023).
- Sharanova Y. (2021) Problema klasyfikatsii anhlo-movnoi viiskovoi leksyky v paradyhmi linhvistychnykh doslidzhen [The problem of classifying English military vocabulary in the paradigm of linguistic research]. *Zakarpatski filolohichni studii*. №19. P. 56.
- Tkach A. The word as a weapon (about neologisms being a linguistic reflection of the russia–Ukraine war): current issues of social studies and history of medicine. *Joiny Ukrainian-Romanian scientific journal*. 2023. P. 105–108.